

УДК 377:004.7/9

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.30>

Тимченко О. В.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено питання цифровізації освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти, що забезпечує ефективне використання педагогами потенціалу цифрових технологій, підвищення якості надання освітніх послуг. Окреслено основні завдання цифрової трансформації, що сприятимуть створенню нових моделей навчання для співпраці та розвитку особистості. Розглянуто стан дослідження проблеми українськими та зарубіжними науковцями, здійснено аналіз нормативних документів.

Описано особливості освітнього процесу в закладі фахової передвищої освіти, в якому активно впроваджуються цифрові технології та інструменти для забезпечення безперервного доступу до інформації, спілкування та підвищення ефективності навчання. Визначено виклики цифровізації в закладі фахової передвищої освіти, зокрема готовність педагога до цифрової трансформації освітнього процесу, рівень володіння цифровими технологіями, вміння їх використовувати наскрізно на усіх рівнях освіти в усіх предметних сферах. Розглянуто сутність поняття цифрової компетентності, формування і вдосконалення якої є результатом надання освітніх послуг і кроком до подальшого навчання з метою особистісного розвитку та вдосконалення набутих компетентностей.

Цифрова трансформація здійснює безпосередній вплив на діяльність учасників освітнього процесу. Здійснено опис цього впливу на викладання і навчання за допомогою моделі SAMR, що включає чотири рівні. Охарактеризовано етапи інтеграції цифрових технологій в освітній процес та наведено приклади використання цифрових технологій на кожному рівні.

Сформульовано висновки щодо ролі цифрової трансформації у забезпеченні високої якості освіти та рівних можливостей для здобувачів. Визначено напрями подальших досліджень для розроблення ефективних шляхів упровадження цифрових інструментів, оптимізації навчання в закладах фахової передвищої освіти.

Ключові слова: цифрова трансформація, цифровізація, цифрові технології, цифрова компетентність, освітній процес, студентоцентроване навчання, модель SAMR, заклад фахової передвищої освіти.

Сучасне суспільство вже не може існувати без технологій, стрімкий розвиток та поширення яких здійснюється в усіх сферах нашого життя: від виробництва до міжособистісної комунікації. Нині цифрові технології – це не лише інструмент, а й середовище життя, що відкриває нові можливості завдяки винятковим властивостям, серед яких доступність, мобільність, безперервність, зручність, інтерактивність та персоналізація.

Дедалі більше професій потребують досконалого володіння новими технологіями та високого рівня цифрових навичок. Шалені темпи розвитку цифрових технологій, впровадження інноваційних, безпрецедентних ідей створюють передумови для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців. А необхідною умовою успішної реалізації людиною свого потенціалу стає впевнене використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Тому модернізація та цифровізація системи освіти відіграє ключову роль у формуванні й розвитку цифрових компетентностей особистості, що сприятиме інтенсивному, продуктивному використанню цифрових технологій для власних та суспільних потреб. А важливою умовою успішного формування цифрового простору закладу освіти, зокрема фахової передвищої освіти, є кардинальне перетворення освітнього процесу відповідно до вимог цифрового суспільства.

Цифрові технології – потужний інструмент, який дозволяє легко створювати навчальний контент, застосовувати нові методи навчання та співпраці. Ефективне використання педагогами потенціалу цифрових технологій забезпечує трансформацію освітнього процесу, підвищення якості надання освітніх послуг. Зміни, що відбулися в освіті України в умовах пандемії та воєнного стану, сприяли підвищенню цифрової грамотності, розвитку цифрових компетентностей учасників освітнього процесу, стали рушійною силою цифровізації закладів освіти.

Основні завдання цифрової трансформації закладів фахової передвищої освіти полягають у:

- впровадженні новітніх технологій в освітній процес;
- забезпеченні якісної та доступної освіти;
- підвищенні ефективності управління освітнім процесом;
- покращенні комунікації між учасниками освітнього процесу;
- забезпеченні інноваційного розвитку.

Цифровізація є актуальною темою дослідження для багатьох науковців. За останні десятиліття ідея цифрового перетворення освіти еволюціонувала від підготовки кадрів до нової економіки, заснованої на інформаційних технологіях та інноваціях, до створення нових моделей навчання, які б використовували потенціал мережевих технологій для сприяння співпраці, креативності та розвитку особистості.

Сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства, технологічні принципи побудови інформаційно-освітнього середовища розглянуто в дослідженнях В. Бикова, О. Спіріна, О. Пінчук [1]. Система цифрової освіти, утворена з інформаційних ресурсів, телекомунікації та системи управління, завдання, поставлені перед закладами освіти щодо цифровізації їх діяльності представлено в роботі С. Карплюк [5].

Т. Вакалюк, О. Шпарик аналізують досвід цифрової трансформації у сфері вищої освіти як в Україні, так і за її межами, розглядаючи різні аспекти та контексти [2; 13].

На важливості цифрової трансформації наголошено в багатьох нормативних документах, зокрема в Законах України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», Державному стандарті початкової освіти, стандарті фахової передвищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта, професійних стандартах вчителя та інших, які виділяють інформаційно-цифрову компетентність як одну із ключових, формування і розвиток якої необхідно для всіх учасників освітнього процесу.

У проєкті «Цифрова Аджента України – 2020» передбачається наскрізний (кросплатформовий) характер вміння використовувати цифрові технології [12, с. 18]. А Рамки цифрових компетентностей для громадян, педагогічних і науково-педагогічних працівників окреслюють шляхи формування цифрових навичок у суспільстві [9; 6].

Мета статті – розглянути особливості організації освітнього процесу в закладі фахової передвищої освіти, з'ясувати його основні напрями та виклики в умовах трансформації освіти.

Освітній процес у закладі фахової передвищої освіти має свої особливості, які відрізняють його від закладів інших рівнів, зокрема:

- програми підготовки здобувачів освіти спрямовані на опанування спеціалізованих знань, розвиток практичних навичок, що необхідні для роботи в певній сфері;
- коротка тривалість програм підготовки дозволяє здобувачам освіти швидше отримати необхідні знання і навички, щоб конкурувати на ринку праці;
- гнучкість навчання, що враховує індивідуальні потреби здобувачів освіти;
- практичний досвід діяльності викладачів у відповідній галузі, що сприяє засвоєнню здобувачами освіти необхідних навичок та забезпечує ґрунтовну підготовку до майбутньої професійної діяльності;
- можливість здобувачів освіти використовувати отримані знання і навички в реальних ситуаціях, співпрацювати з роботодавцями, стати частиною професійного середовища для завершення навчання.

Для вдосконалення освітнього процесу, забезпечення доступу до інформації, спілкування та підвищення ефективності навчання в закладах фахової передвищої освіти активно впроваджуються цифрові технології та інструменти. Однак цифрова трансформація освітнього середовища можлива не лише за умов наявності сформованих цифрових навичок і компетентностей в усіх учасників освітнього процесу, а й розвинутої цифрової інфраструктури закладу. Викликами цифровізації в закладі фахової передвищої освіти можуть стати:

- готовність педагога до цифрової трансформації освітнього процесу, що спрямована на використання цифрових технологій для виконання суттєво нових навчальних завдань, покращення результатів навчання здобувачів освіти, формування їхньої індивідуальної освітньої траєкторії, задоволення освітніх потреб та інтересів;
- рівень володіння педагогами цифровими технологіями, вміння ефективно їх застосувати в освітній діяльності;
- наскрізне використання цифрових технологій, форм і методів навчання в освітньому процесі на усіх рівнях освіти в усіх предметних сферах;
- наявність засобів навчання, що об'єднані в єдиний комплекс;
- якість підготовки молоді до життя в цифровому суспільстві.

Цифрова компетентність, як одна із найважливіших в сучасному світі для особистого розвитку, включена в референтну Рамку ключових компетентностей для навчання впродовж життя [15]. У розробленому європейською спільнотою документі (DigComp 2.1) визначено виміри цифрової компетентності, її складові та рівні володіння [14]. Цей сучасний стратегічний документ став основою для розробки вітчизняними експертами адаптованої до особливостей нашої держави Рамки цифрової компетентності, що сприятиме ефективному використанню новітніх технологій, вдосконаленню цифрових компетентностей громадян.

Цифрова компетентність відповідно до опису Рамки охоплює не лише вміння використовувати цифрові технології, а й тісну взаємодію з ними для опанування знань, здійснення трудової діяльності, швидкого працевлаштування, якісного відпочинку та соціальної активності. Водночас вона включає вміння:

- використовувати цифрові пристрої;
- створювати, управляти та критично оцінювати інформаційні потоки, забезпечуючи їх збереження і захист;
- взаємодіяти та співпрацювати на відстані;
- розв'язувати різноманітні повсякденні завдання та безперервно навчатися [9, с. 5–6].

У Концепції розвитку цифрових компетентностей до 2025 року цифрова компетентність розглядається як інтеграція знань про сучасні цифрові технології, умінь і навичок їх ефективно використовувати для провадження будь-якої професійної, освітньої діяльності та успішної соціалізації [7]. Цьому сприятиме формування чітких вимог до результатів навчання здобувачів освіти на засадах компетентнісного підходу. Однак особливого значення набувають здатності ефективно використовувати цифрові пристрої та комунікаційні програми для управління цифровим контентом, формування яких забезпечується на всіх рівнях освіти.

Розглянувши наведені тлумачення цифрової компетентності, можна стверджувати, що її формування і вдосконалення є результатом надання освітніх послуг, але водночас і кроком до подальшого навчання

з метою особистісного розвитку та вдосконалення набутих компетентностей. Особливо важливого значення навчання впродовж усього життя набуває з появою нових технологій, які змінюють способи отримання та управління інформацією, взаємодії та комунікації з іншими людьми. Інтеграція традиційних освітніх пропозицій та сучасних можливостей навчання забезпечують наскрізний процес набуття особистістю цифрової компетентності.

Інформаційно-цифрова компетентність в Концепції Нової української школи включена до переліку ключових, що необхідні для життя [8]. Для забезпечення особистісного розвитку та спілкування здобувачів освіти Державний стандарт початкової освіти, базової середньої освіти передбачають:

- опанування основ цифрової грамотності;
- використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій не лише для отримання знань, а й в інших ситуаціях;
- використання цифрових технологій;
- дотримання принципів академічної доброчесності [4; 3].

Професійна підготовка майбутніх фахівців відповідно до стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта включає формування у випускника здатностей використовувати інформаційні, комунікаційні, цифрові технології, відкриті ресурси в освітньому процесі [11].

Оскільки саме педагог забезпечує продуктивне використання цифрових технологій в процесі навчання, формування необхідних навичок і компетентностей у здобувачів освіти, тому до рівня їхніх цифрових компетентностей, як загальних, так і професійних, висуваються підвищені вимоги. Сучасна система освіти має забезпечити формування цифрових компетентностей не лише в здобувачів освіти, а й у педагогічних та науково-педагогічних працівників. На цьому наголошує професійний стандарт для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, в якому встановлено вимоги для педагогів відповідно до кваліфікаційної категорії, описано професійні компетентності спеціаліста, серед яких є інформаційно-цифрова компетентність [10].

Свою чергою освітнє середовище закладу освіти потребує інтенсивного розвитку усієї цифрової інфраструктури. Цифрова трансформація закладу фахової передвищої освіти ґрунтується на створенні цифрового освітнього середовища, яке міститиме широкий спектр навчальних програм, освітніх послуг, інструментарію управління якістю освіти, а також сприятиме спілкуванню, здійсненню обміну даними та цифровим контентом. Цифрове перетворення – тривалий процес, що забезпечується злагодженою діяльністю усіх структурних підрозділів закладу фахової передвищої освіти, викладачів та студентів.

Цифрова трансформація здійснює безпосередній вплив на діяльність учасників освітнього процесу. Опис впливу цифрових технологій на викладання і навчання найточніше ілюструє модель SAMR (The Substitution-Augmentation-Modification-Redefinition Model), яку розробив Dr. Ruben R. Puentedura. Автор визначає чотири рівні (етапи) інтеграції цифрових технологій в освітній процес [16], що представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика етапів інтеграції цифрових технологій

Рівень	Характеристика
Заміна (Substitution)	Заміна традиційних технологій цифровими без розширення їх функціоналу
Розширення (Augmentation)	Використання цифрових технологій як ефективного інструменту для виконання завдань
Модифікація (Modification)	Використання цифрових технологій для вдосконалення завдань, високої залученості здобувачів освіти
Переосмислення (Redefinition)	Постановка і розв'язання завдань, що не вирішуються за допомогою традиційних технологій, а виключно засобами цифрових технологій

Дана модель доцільна як аналітичний інструмент для визначення рівня використання цифрових технологій, онлайн інструментів в освітньому середовищі закладу фахової передвищої освіти. Заміну та розширення можна розглядати як етапи «покращення», а модифікацію та переосмислення – як етапи «трансформації» освітнього процесу.

Стратегії заміни дозволяють, з одного боку, заощадити час і простір, скоротивши трудомісткі завдання з ручкою та папером, з іншого – ознайомитися з новими технологіями перед їх активним впровадженням в процес навчання. Наведемо приклади заміни традиційних технологій цифровими:

- 1) використання електронної або вебверсії документа замість паперової копії;
- 2) використання програм і платформ Keynote, PowerPoint, Prezi, Slides, Canva тощо для візуалізації інформації;
- 3) використання Jamboard як традиційної дошки для писання, малювання, стирання цифровим способом;
- 4) проведення тестування, опитування за допомогою онлайн платформ (Flipgrid, Google Forms, Quizizz, Kahoot тощо).

Використання цифрових технологій на рівні розширення сприяє студентоцентрованому навчанню, оскільки забезпечує краще розуміння складної теми та захопливий процес її вивчення під керівництвом педагога. Приклади розширення функціонала цифрових технологій:

- 1) додавання в презентацію мультимедійних компонентів, інтерактивних посилань;
- 2) використання програм EdTech для гейміфікації навчання;
- 3) використання Jamboard не лише для писання, малювання цифровим способом, а й створення фонів для фреймів, додавання ілюстрацій, графічних об'єктів, покликань на інформаційні джерела безпосередньо з Інтернету;
- 4) здійснення самостійного дослідження проблемного питання в мережі Інтернет.

На етапі модифікації технологія використовується для розробки інтерактивних і динамічних завдань, передбачає співпрацю, обмін знаннями, створення власного інноваційного продукту. Наприклад:

- 1) створення здобувачами освіти подкастів за результатами вивчення теми, до яких мають доступ інші студенти, для організації повторення;
- 2) створення інформативних відеопрезентацій із використанням широкого спектру творчих мультимодальних компонентів;
- 3) створення мультимодальних Jamboard, що автоматично зберігаються, доступні з будь-якого пристрою для накопичення інформації в будь-який час, обговорення та внесення пропозицій;
- 4) використання цифрових інструментів для візуалізації абстрактних понять (подорож у Google Earth).

На найскладнішому рівні переосмислення цифрові технології використовують, щоб для створити принципово нові можливості для навчання. Такі навички як цифрова співпраця, спілкування, технологічна грамотність і здатність адаптуватися до нових систем і процесів формуються саме на цьому етапі.

Нові можливості для навчання студентів відкриваються в процесі інтеграції технологій в їх практичний досвід. Це забезпечується під час:

- 1) публікації в мережі Інтернет студентських робіт, які здобувачі освіти в різних куточках світу можуть переглядати та редагувати, співпрацюючи, коментуючи та навчаючись один в одного;
- 2) запису виступів або фрагментів уроків студентів з подальшим використанням цих записів для обговорення і вдосконалення;
- 3) створення документальних або короткометражних фільмів, вебсторінок, документів із креативними макетами тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Цифрова трансформація в освіті відіграє важливу роль у забезпеченні її високої якості та рівних можливостей для здобувачів. Освітні послуги мають надаватися безперервно, тому заклади фахової передвищої освіти розробляють стратегію цифрового перетворення та впроваджують необхідні зміни. Ці зміни спрямовані на покращення взаємодії учасників освітнього процесу, забезпечення доступності, інтерактивності, персоналізації та інклюзивності навчання. Результатом ефективної інтеграції цифрових технологій в усі підрозділи освітньої інфраструктури стане вдосконалення процесу навчання, його полегшення, прискорення та автоматизація. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні ефективних шляхів упровадження цифрових інструментів для оптимізації навчання в закладах фахової передвищої освіти.

Використана література:

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Безпечна професійна освіта в XXI столітті* : журнал кафедри ЮНЕСКО. 2020. № 1. С. 7–36. DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36).
2. Вакалюк Т. А., Антонюк Д. С., Новицька І. В., Медведєва М. О. Цифрова трансформація вищої освіти: закордонний та вітчизняний досвід. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. Вип. 90. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 24–28. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/90/5.pdf>.
3. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
4. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
5. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку* : матеріали методологічного семінару НАПН України. м. Київ. 4 квітня 2019 р. Київ, 2019. С. 188–197.
6. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників: проєкт / Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2629-frame_pedagogical.pdf.
7. Концепція розвитку цифрових компетентностей : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>.
8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
9. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України / Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2316-for_citizens_2.pdf.
10. Професійний стандарт вчителя за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/07679bad4b9af36be54148ac42826c1b.pdf.
11. Стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 801. URL: <https://mon.gov.ua/ua/prp/zatverdzhennya-standartu-fahovoyi-peredvishoyi-osviti-zi-specialnosti-013-pochatkova-osvita-osvitno-profesijnogo-stupenya-fahovij-molodshij-bakalavr>.

12. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 р. 90 с. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
13. Шпарак О. Концептуальні засади цифрової трансформації освіти: європейський та американський дискурс. *Український Педагогічний журнал*. № 4. С. 65–76. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-65-76>.
14. Carretero Gomez, S., Vuorikari, R. and Punie, Y., DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use, EUR 28558 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. URL: <http://svwo.be/sites/default/files/DigComp%202.1.pdf>.
15. Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5464-2018-ADD-2/en/pdf>.
16. Puenteadura R. The SAMR Model: Background & Exemplars. URL: http://www.hippasus.com/rrpweblog/archives/2012/08/23/SAMR_BackgroundExemplars.pdf.

References:

1. Bykov V., Spirin O., Pinchuk O. Suchasni zavdannia tsyfrovoy transformatsii osvity [Modern tasks of digital transformation of education]. *Bezpechna profesiina osvita v XXI stolitti : zhurnal kafedry YuNESKO*. 2020. № 1. S. 7–36. DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36). [in Ukrainian]
2. Vakaliuk T. A., Antoniuk D. S., Novitska I. V., Medvedieva M. O. Tsyfrova transformatsiia vyshchoi osvity: zakordonnyi ta vitchyzniani dosvid [Digital transformation of higher education: foreign and domestic experience]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky : realii ta perspektivy*. Vyp. 90. Kyiv : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2022. S. 24–28. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/90/5.pdf>. [in Ukrainian]
3. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity osvity [State standard of basic secondary education]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. № 898 / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>. [in Ukrainian]
4. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87 / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian]
5. Karpluk S. O. Osoblyvosti tsyfrovizatsii osvitnoho protsesu u vyshchii shkoli [Peculiarities of digitization of the educational process in higher education]. *Informatsiino-tyfrovoyi osvitnii prostir Ukrainy: transformatsiini protsesy i perspektivy rozvytku : materialy metodolohichnoho seminaru NAPN Ukrainy*. m. Kyiv. 4 kvitnia 2019 r. Kyiv, 2019. S. 188–197. [in Ukrainian]
6. Kontseptualno-referentna Ramka tsyfrovoy kompetentnosti pedahohichnykh y naukovy-pedahohichnykh pratsivnykiv: proiekt [Conceptual and reference Framework of digital competence of pedagogical and research-pedagogical workers: project] / Ministerstvo tsyfrovoy transformatsii Ukrainy. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2629-frame_pedagogical.pdf. [in Ukrainian]
7. Kontseptsiia rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2021 r. № 167-r. [The concept of the development of digital competences: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 3, 2021 No. 167-r.] / Verkhovna rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>. [in Ukrainian]
8. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. [in Ukrainian]
9. Opys ramky tsyfrovoy kompetentnosti dlia hromadian Ukrainy [Description of the framework of digital competence for citizens of Ukraine] / Ministerstvo tsyfrovoy transformatsii Ukrainy. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2316-for_citizens_2.pdf. [in Ukrainian]
10. Profesiyni standart vchytelia za profesiiami «Vchytel pochatkovyykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)» [Professional standard of a teacher by professions «Teacher of primary classes of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with junior specialist diploma)»]: nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.12.2020 № 2736. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/07679bad-4b9af36be54148ac42826c1b.pdf. [in Ukrainian]
11. Standart fakhovoyi peredvyshchoi osvity zi spetsialnosti 013 Pochatkova osvita osvitno-profesiinoho stupenia «fakhoviy molodshiy bakalavr» [Standard of professional preliminary education in the specialty 013 Primary education of the educational and professional degree «professional junior bachelor»]: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 13.07.2021 № 801. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-fahovoyi-peredvishoyi-osviti-zi-spezialnosti-013-pochatkova-osvita-osvitno-profesijnogo-stupenya-fahovij-molodshij-bakalavr>. [in Ukrainian]
12. Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020 [Digital agenda of Ukraine - 2020] («Tsyfrovoyi poriadok denniy» – 2020). Kontseptualni zasady. Pershocherhovi sfery, initsiatyvy, proiekty «tsyfrovizatsii» Ukrainy do 2020 r. 90 s. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. [in Ukrainian]
13. Shparak O. Kontseptualni zasady tsyfrovoy transformatsii osvity: yevropeyskyi ta amerykanskyi dyskurs [Conceptual principles of digital transformation of education: European and American discourse]. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, № 4, 65–76. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-65-76>. [in Ukrainian]
14. Carretero Gomez, S., Vuorikari, R. and Punie, Y., DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use, EUR 28558 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. URL: <http://svwo.be/sites/default/files/DigComp%202.1.pdf>.
15. Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5464-2018-ADD-2/en/pdf>.
16. Puenteadura R. The SAMR Model: Background & Exemplars. URL: http://www.hippasus.com/rrpweblog/archives/2012/08/23/SAMR_BackgroundExemplars.pdf.

Tymchenko O. Digital transformation of the educational environment of institutions of professional education

The article examines the issue of digitalization of the educational environment of institutions of professional education, which ensures effective use of the potential of digital technologies by teachers, improving the quality of educational services. The main tasks of digital transformation are outlined, which will contribute to the creation of new learning models for coop-

eration and personal development. The state of research on the problem by Ukrainian and foreign scientists was considered, and the analysis of regulations was carried out.

The features of the educational process in institutions of professional education are described. Digital technologies and tools to ensure continuous access to information, communication and increase the effectiveness of education are actively implemented. The challenges of digitalization in institutions of professional education are identified, in particular, the readiness of a teacher for the digital transformation of the educational process, the level of mastery of digital technologies, and the ability to use them thoroughly at all levels of education in all subject areas. The essence of the concept of digital competence, the formation and improvement of which is the result of providing educational services and a step towards further education for personal development and improvement of acquired competencies, is considered.

Digital transformation has a direct impact on the activities of participants in the educational process. The effect on teaching and learning using the SAMR model, which includes four levels, is described. The stages of integration of digital technologies into the educational process are characterized and examples of the use of digital technologies at each level are given.

Conclusions are formulated regarding the role of digital transformation in ensuring high-quality education and equal opportunities for students. The trends of further research for the development of effective ways of introducing digital tools, and optimizing training in institutions of professional education have been determined.

Key words: digital transformation, digitalization, digital technologies, digital competence, educational process, student-centred learning, SAMR model, institutions of professional education.

УДК 373.5.016:811.111/.091.279.5

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.31>

Фаненитель Н. В., Гамрецька Г. С.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО УМІННЯ ЧИТАННЯ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ЗНО З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Система зовнішнього незалежного оцінювання в Україні як засіб підвищення якості середньої та вищої освіти та вагомий фактор у боротьбі з корупцією формується за підтримки міжнародних і громадських організацій з 2004 року. Зусилля, яких докладають для популяризації англійської мови в нашій державі, пов'язані з тим, що економічний розвиток країн великою мірою залежить від знання мови міжнародного спілкування. До зухвалого вторгнення держави-терориста на нашу територію, розпочатого у лютому 2022 року, англійську мову планували включити до переліку обов'язкових предметів ЗНО з 2023 року. Проте, повномасштабна російська агресія змусила змінити формат зовнішнього незалежного оцінювання. Уже два роки поспіль проведення ЗНО є неможливим, тому його замінено на національний мультипредметний тест. НМТ – комп'ютерний онлайн-тест, що складається з трьох блоків: українська мова, математика та історія України. Англійська мова є одним із предметів за вибором. Стаття присвячена формуванню в старшокласників мовленнєвих вмінь, необхідних для виконання завдань з читання на ЗНО. Зокрема, визначено стратегії читання, які слід застосовувати з різними типами завдань (ознайомлювальне читання – *skimming*, швидке читання тексту для пошуку конкретно інформації – *scanning*, повільне ретельне читання для отримання докладно інформації – *careful reading*; окреслено форми роботи із учнями (групова та індивідуальна); запропоновано відповідні навчальні ресурси (автентичні підручники, онлайн-курси, відео уроки, блоги, інтернет-сайти, мобільні додатки тощо). Зроблено висновок про те, що ефективність складання ЗНО з англійської мови, як і більшості стандартизованих тестів, з одного боку, залежить від обізнаності випускників шкіл зі стратегіями виконання різних типів завдань, з форматом і часовими обмеженнями тесту тощо, а з іншого, – від володіння ними усіма видами мовленнєвої діяльності на рівні B1 або B2.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання, стратегії читання, типи завдань з читання, робота в групі, індивідуальна підготовка, інтернет-ресурси.

Запровадження зовнішнього залежного оцінювання з англійської мови підняло питання розробки дієвої системи підготовки випускників шкіл до тестування. Якісна підготовка до ЗНО з англійської мови передбачає, з одного боку, оволодіння учнями усіма видами мовленнєвої діяльності на рівні B1 або B2 (Intermediate та Upper Intermediate), а з іншого – формування механізмів усвідомлення учнями стратегій виконання різні типів стандартизованих завдань та формування алгоритму цього виконання [1, с. 3].

Питання організаційно-педагогічних засад підготовки здобувачів освіти до зовнішнього незалежного оцінювання перебуває а початковому етапі дослідження у вітчизняній науці. Проте, такі українські дослідники, як Мартинюк А., Набокова І., Сverdлова І., Сурадейкіна, Т., Сапожник, І., Гнатковська, Петрова Л. [1; 2] вже активно працюють над цією проблемою. Як виявив аналіз лігво-дидактичної літератури, деякі автори вважають письмо одним з найскладніших видів мовленнєвої діяльності, який вимагає більше, ніж просто хорошого знання мови. Відтак, під час підготовки до ЗНО з англійської мови найбільш проблемним, на їхню думку, є написання відкритої частини тексту. До найбільш важких завдань дослідники відносять